

BENKE József

habilitált egyetemi docens

PTE ÁJK

DOI: 10.15170/DIKE.2020.04.01.04

De vita brevi necnon arte longa Raphaëlis Schaurek***Thoughts About Raphael Schaurek (Primal Professor of Private Law in Pécs) in the Spirit of ‘vita brevis, ars longa’***

This contribution pays tribute to the memory of István Kajtár, a renowned Legal Historian of the Faculty of Law of Pécs. On this occasion, the paper examines the life and the legal and non-legal work of Raphael Schaurek, the first Professor of Private Law (1923–1950) in the Hungarian Royal Elizabeth University of Pécs Faculty of Law. The essay shows that Schaurek’s life and work embodied the truth of the Hippocratic Aphorisms’ opening sentence, according to which “ho bios brakhyís, hē de tekhnē makrē” (i.e. ‘life is short, and art long’). The adage came true in the longevity of the intrinsic professor’s effects towards the disciples and their disciples. The dedication of this contribution points a parallelism: The mentioned proverb of Hippocrates prevailed in the life and work also of Professor István Kajtár, whose legacy of vocation and euergetism survives in the generations of his students.

Keywords: *history of the Faculty of Law of Pécs, legal history, history of private law studies, local history*

1. Ajánlás

Kajtár István (1951–2019), akadémiai doktor, professzor úr emléke előtt írásmű közreadása útján fejet hajtani megtisztelő és felemelő a számomra. Megnyugtató, hogy a megemlékezésre és a tiszteletadásra az összehasonlító jogtörténet – mely tudományterület különben is igen kedves nekem – pécsi folyóiratában, a professzor úr tanszéki utóda által gondozott folyóiratban kerülhet sor. „Ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ” – szól a nagy kósi orvos, *Hippokratész* (460–370) *Aphorismoi* c. művének bevezető (Aphor. 1, 1) gondolata, amely szerint a múlandó és romlandó emberi élet, a *biosz* (túl) rövid, a kor szellemisége szerint egymástól el nem választható művészet és tudomány, a *tekhné* (*ars*) területén elért eredmények azonban túlélnek alkotójukat, hiszen azok mintegy ’örökkévalók’. *Kajtár István* csak jövőre lett volna *septuagenarius*: a Számára a Teremtő szabta – férjji, atyai, tanári, kutatói, jogtudósi – élet rövideége így sajnálatosan nyilvánvalóvá lett. Az azonban vitathatatlan, hogy tanítványaiban és tanítványai tanítványaiban embertársai iránti jóakarátú, már-már alázatos, családszerető, a humort kedvelő és magas szinten művelő, valamint a tudományos kutatás és a tudományszervezés, illetve utódai pályájának nagyvonalú megalapozása iránt elkötelezett személyiségének példája tovább él. A magánjog első pécsi professzora, *Schaurek Rafael* ugyan nem hozott létre iskolát, s maga sem volt valamely jeles iskola tagja: a *tekhné makrē* ugyanakkor az ő életében is kézzelfoghatóvá lett, amennyiben a legmagasabb szinten egyesült a személyében a hallgatói iránt elkötelezett jogtanár, a világi és római katolikus vallási közügyekben jeleskedő, lokálpatrióta korifeus és a több hangszerezen művészin játszó muzsikos. E szerény

tanulmány, amely a Kajtár professzor által is nagy kedvvel művelt¹ egyetemtörténeti tárgykörbe sorolható, szeretnék tisztelegni egykori kedves professzorom, diákköri témavezetőm, s – úgy érzem – vallhatom: atyai Barátom, *Kajtár István* egyetemi tanár emléke előtt.

2. De ‘vita brevi’

Schaurek Rafael Pécsen született 1882. október 1-jén, és ugyancsak városunkban hunyt el 1960. október 3-án.² Atyja, *Schaurek Bódog* (1847–1927) a *Pécsi Püspöki Joglyceum* (a továbbiakban: joglíceum vagy jogakadémia) Közigazgatási Jogi és Statisztika Tanszékének tanára (1874–1906, nyilvános rendes tanár 1879-től), édesanyja *Ocskay Antoniette*, óvopedagógus³ volt. Egyetlen

¹ *Kajtár István* egyetemtörténeti munkái (szerzőként, ill. szerkesztőként): A Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának (a továbbiakban JPTE ÁJK) krónikája 1987–88-ban. Pécs 1988; A JPTE ÁJK Krónikája 1988–89-ben. Pécs 1989; A JPTE ÁJK krónikája 1989–90-ben. Pécs 1990; A JPTE ÁJK krónikája 1990–91-ben. Pécs 1991; 75 éve Pécsen (Társzerk. BÉLI Gábor) Pécs 1998; Csizmadia Andor tudományos munkássága. In: ÁDÁM Antal – BENEDEK Ferenc – SZITA János (szerk.): Jogtörténeti tanulmányok: Emlékkönyv Csizmadia Andor hetvenedik születésnapjára. Pécs 1980 [1981]. (=Studia iuridica auctoritate Universitatis Pécs publicata 95.) 423–432; Album historiale Universitatis Quinque Ecclesiensis. (Társzerk. MÓRÓ Mária Anna) Pécs 1997; Album historiale Universitatis Quinque Ecclesiensis. 2., módosított kiadás. (Társzerk. MÓRÓ Mária Anna) Pécs 1999; 75 years in Pécs (Társzerk. BÉLI Gábor) Pécs 2000; Európai jogtörténetesportrék I.: Werner Ogris (közéteszi: HERGER Csabáné, KAJTÁR István [válogatta KAJTÁR István, fordította HERGER Csabáné]) Budapest – Pécs 2007; Pécsi jogászprofesszorok emlékezete 1923–2008: Antológia. Pécs 2008; A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923. A 2009. október 16-án, Pécsen tartott tudományos konferencia tanulmányai. (Társszerkesztő: POHÁNKA Éva) Pécs 2009; Holub József, a történész. In: ÁDÁM Antal (szerk.): Dr. Holub József és dr. Irk Albert pécsi professzorok munkássága. Pécs 1986 (=Studia iuridica auctoritate Universitatis Pécs publicata 109) 15–18; Jogtörténeti arcképcsarnok. Csizmadia Andor (1910–1985). Jogtörténeti Szemle 1987/2. 104–106; Holub József emlékezete. Baranya 3/1 (1990) 101–103; A pécsi egyetem évszázadai. In: Janus Pannonius Tudományegyetem: Évkönyv 1992–1995. Pécs 1996, 1–8; A pécsi jogászprofesszorok emlékezete 1921–1945. In: NAGY Ferencné (szerk.): Per aspera ad astra. Megemlékezés a honfoglalás 1100. és az Erzsébet Tudományegyetem Pécsre költözésének 75. évfordulójáról. Pécs 1997, 61–66; Történet. In: Album historiale I (fent) 6–8; A kar 75 éves története. In: 75 éve Pécsen (fent) 5–9; Jogtörténeti és Római Jogi Tanszék. In: 75 éve Pécsen (fent) 16; A pécsi jogászképzés története. Magyar Jog 1999/2. 94–96; Korábbi professzorok és tanszékvezetők (1. Kérészy Zoltán, 2. Holub József, 3. Degré Alajos, 4. Csizmadia Andor, 5. Sza János, 9. Benedek Ferenc). In: SZEKERES Róbert (szerk.): A pécsi joghistóriai műhely az ezredfordulón. Pécs 1999, 5–9, 13; Jog és iskola. Iskolakultúra 2000/2. 71–82; A Jogi Kar története. In: Memoria professorum Quinqueecclesiensium (lent), 34–38. o; A Jogi Kar professzorai. In: Memoria professorum (lent) 41–58; A pécsi egyetemi szintű jogászképzés története. Jura 2000/1–2. 121–124; Holub József (1885–1962). In: HAMZA Gábor (szerk.): Magyar Jogtudósok. 2. köt. Budapest 2001, 119–128; Csizmadia Andor (1910–1985). In: HAMZA, Magyar Jogtudósok 2, 177–188; A pécsi joghistóriai műhelyek a huszadik században. In: Jogtörténeti Tanulmányok VII. (Társszerkesztő: SZEKERES Róbert.) Pécs 2001, 229–251; A Pécsi Állam- és Jogtudományi Kar története (1923–2002). In: TAKÁCS Péter (szerk.): A jogászképzés múltja, jelene és jövője. Budapest 2003, 226–230; Holub József (1885–1962). A Pannon régió történelmének és jogtörténelmének tudósa és szerelmese. In: ÓDOR Imre – LENGVÁRI István (szerk.): Pécs-Baranyai Történelmi Arcképcsarnok. CD-ROM Pécs 2003; „Papi talárján a tudós palástja, az egyik kezében a mise-, a másikban a törvénykönyv”. Dr. Késmárky István jogakadémiai igazgató, jogi kari dékán. In: A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete (fent) 89–104. stb.

² Az alábbi, alapvető életrajzi adatok egybehangzó forrásai (a különbségek és újdonságok a további lábjegyzetekben kiemelve): MÉL II, 582; PEA s.vv. Schaurek Rafael/Schaurek Bódog; KAJTÁR (2000), Schaurek, 55; BENKE, ETE rektorai és dékánjai 186–189; CSÖNDES, A magánjog oktatása a jogakadémián 117–127; MKL XI, 934. LENGVÁRI, Jogakadémiai tanárok 193–203; RAVASZ, Pécsi Tudományegyetem I, 110; IV, 539–541; VII, 1204sk.; PL II, 193; SZABÓ, ETE irodalmi munkássága 837–840; SCHWEITZER, A Pécsi Püspöki Joglyceum 289–310; MÉREG, Joglíceum; POHÁNKA – LENGVÁRI, A Pozsonyi, majd Pécsi M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem; (ID.) KECSKÉS, A civilisztika tárgyak és tanszékek helyzete 214sk.; KECSKÉS, A civilisztika kutatásának és oktatásának alakulása a pécsi jogi karon *passim*.

³ Legalábbis a helyi sajtó egynemely tudósításából ez a következtetés vonható le: Néptanítók Lapja 56. évf. 42–43. sz. (1923. november 1.) 22sk.; Pécsi Napló 1910. május 5., 4sk.

testvére *Schaurek Márta*⁴ (?–1941), aki hosszú évekig vezette fivére háztartását. A jómódú család fő jogtudori jövedelmeit bortermelői és a sertésenyésztési társasági tagságából származó bevételekkel jócskán ki tudta egészíteni: mintegy hat alkalommal szerepelt a legtöbb adót fizető pécsiek listáján. Atyai nagyszülei: *Schaurek József* (1814–1891; középiskolai történelem szakos tanár, orgonaművész, zenetanár, sokáig a pécsi székesegyház főorgonistája) és *Baán Karolina*⁶ (?–1892; a híres pécsi Baán-féle leánynevelő intézet vezetője). Anyai nagyszülei: *ocskói Ocskay Antal* (1828–1887; a pécsi kir. törvényszék első elnöke) és *granasztói Rihmer Mária*⁸ (1833–1912).

AZ ISKOLAI ÉV VÉGÉN (június 15–18.) ÉRETTSÉGI
VIZSGÁLATOT TETT TANULÓK.

Sor-szám	Neve és hitvallása.	Születésének helye és ideje.	Érettségének fok.	Választott tudomány-szak.
	Baranyai Béla r. k.	Károlyváros, Modrus-Fiumevm. 1881. okt. 21.	érett jogi	
	Csernits Jenő, r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. nov. 17.	érett jogi	
	Czvetkovics L. r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. ápr. 20.	érett jogi	
	Eicher György, r. k.	Tevél, Tolnam. 1879. aug. 15.	érett mérnöki	
5	Farkas Ferencz r. k.	Bizovaé, Verőcezm. 1882. júl. 6.	érett hittudományi	
	Fischer Miklós, r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. febr. 6.	érett jogi	
	Horváth Mihály, r. k.	Szigetvár, Somogy. 1880. decz. 29.	érett jogi	
	Kaufmann Antal, r. k.	Pusztá-Kovácsi, Somogy. 1880. máj. 8.	érett jogi	
	Kész Jenő, r. k.	Szigetvár, Somogy. 1882. szept. 22.	jeles mérnöki	
10	Lengvári Fer., r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. jan. 26.	érett kohászati	
	Malmosi Mihály, r. k.	Pécs, Baranyam. 1881. aug. 10.	jó jogi	
	May Vilmos, r. k.	Pécs, Baranyam. 1880. ápr. 18.	érett hittudományi	
	Musch Lajos, r. k.	Tamási, Tolnam. 1880. szept. 20.	jó jogi	
	Nürnbergi G., r. k.	Pécs, Baranyam. 1831. ápr. 25.	jeles jogi	
15	Ollé László, r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. jun. 4.	jeles mérnöki	
	Papp Károly, r. k.	Pécs, Baranyam. 1880. szept. 10.	érett jogi	
	Pálffy Sándor, r. k.	Szeged, Csongrádm. 1880. jun. 16.	jó hittudományi	
	Pichler Alajos, r. k.	Pécs, Baranyam. 1880. jun. 17.	érett hittudományi	
	Radosai Ferencz, r. k.	Barcs, Somogy. 1880. febr. 25.	érett jogi	
20	Rudnyánszky Miklós báró, r. k.	Paks, Tolnam. 1883. szept. 22.	érett jogi	
	Schaurek Rafael, r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. okt. 1.	jó jogi	
	Sey Ernő, r. k.	Pécs, Baranyam. 1883. febr. 10.	jó jogi	
	Stemmer Kálmán, r. k.	N.-Kanizsa, Zalam. 1882. nov. 8.	érett hittudományi	
	Stimicz József, r. k.	Duna-Földvár, Tolnam. 1881. aug. 28.	érett hittudományi	
25	Surányi Miklós, r. k.	Felső-Mindszent, Baranyam. 1882. febr. 16.	érett jogi	
	Szeitz József, r. k.	Várdomb, Tolnam. 1880. febr. 10.	jó hittudományi	
	Szijártó László, r. k.	Dombóvár, Tolnam. 1880. szept. 9.	érett hittudományi	
	Szuly Ernő, r. k.	Pécs, Baranyam. 1882. máj. 3.	érett jogi	
	Wiesner Rajmár, r. k.	Ajka, Veszprém. 1881. aug. 28.	érett jogi	

VIII. osztály.

Sor-szám.	A tanuló neve és vallása.	Rendes tantárgyak:										Rendk. tant.						
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-római magyar	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség-tan	Bölcséleti előtan		Görög-pótló rajz	Testgyakorlás	Francia ny.	Gyorsírás	Ének	Magaviselet
	Baranyai Béla	1	1	2	-	1	1	2	3	3	3	3	1	fm.	-	-	-	1
	Csernits Jenő	1	1	2	2	-	1	2	3	3	3	3	1	fm.	-	-	-	1
	Czvetkovics Lajos	2	2	3	3	-	3	2	2	2	1	1	-	1	-	-	1	1
	Eicher György	2	3	3	3	-	2	2	2	2	2	2	-	2	-	-	-	1
5	Farkas Ferencz, np.	1	2	3	3	-	1	1	1	1	1	1	-	fm.	-	-	-	1
	Fischer Miklós	1	1	3	2	-	1	2	3	3	3	3	-	3	-	-	-	1
	Horváth Mihály	1	2	3	3	-	2	2	3	3	3	3	-	fm.	-	-	-	1
	Kaufmann Antal	1	2	2	3	-	3	1	3	2	2	2	-	1	-	-	-	1
	Kész Jenő	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	-	fm.	-	-	-	1
10	Kohn Alfréd, isr.	1	3	3	3	-	2	2	3	2	1	1	-	1	-	-	-	1
	Lengvári Ferencz	1	2	3	2	-	3	3	3	2	3	2	-	2	-	-	-	1
	Malmosi Mihály	1	1	3	3	-	3	2	2	3	2	2	-	1	-	-	-	1
	May Vilmos	1	2	3	3	-	3	2	3	3	3	3	-	2	-	-	-	1
	Musch Lajos	1	2	2	2	-	2	1	2	1	1	1	-	fm.	-	-	-	1
15	Nürnbergi Géza	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	-	2	-	-	-	1
	Odry János	1	3	3	3	-	4	3	3	3	4	4	-	fm.	-	-	-	1
	Ollé László	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	1
	Papp Károly	1	2	3	3	-	2	2	3	2	2	2	-	1	-	-	-	1
	Pálffy Sándor, np.	1	2	3	3	-	3	2	2	1	1	1	-	fm.	-	-	-	1
20	Pátsek Emil	2	2	3	-	-	3	3	3	3	1	1	fm.	-	-	-	-	1
	Pichler Alajos, np.	1	1	3	3	-	3	2	3	3	2	2	-	fm.	-	-	-	1
	Radosai Ferencz	1	2	3	3	-	3	2	3	3	2	2	-	3	-	-	-	2
	Rudnyánszky Miklós br.	2	1	3	3	-	2	3	3	3	3	3	-	2	-	-	-	2
25	Schaurek Rafael	1	2	2	2	-	1	2	3	3	2	2	fm.	-	-	-	-	1
	Sey Ernő	1	2	2	2	-	2	1	3	3	1	1	-	2	-	-	-	1
	Stemmer Kálmán, np.	1	1	3	2	-	2	2	3	3	2	2	-	fm.	-	-	-	1
	Stimicz József, np.	1	1	3	3	-	3	2	3	3	3	3	-	fm.	-	-	-	1
	Surányi Miklós	1	1	2	2	-	2	3	3	2	2	1	-	1	-	-	-	1
	Szeitz József, np.	1	1	2	2	-	2	2	2	2	1	1	-	fm.	-	-	-	1
30	Szentgyörgyi Géza	1	1	2	-	-	3	3	3	3	3	3	2	fm.	-	-	-	1
	Szijártó László, np.	1	1	2	2	-	3	1	3	3	2	2	-	fm.	-	-	-	1
	Szuly Jenő	2	2	3	3	-	3	3	3	3	2	2	-	2	-	-	-	1
	Wiesner Rajmund	1	3	3	3	-	2	3	3	3	3	3	-	fm.	-	-	-	1

1. kép: *Schaurek Rafael* érettségi értesítője⁹

2. kép: *Schaurek Rafael* VIII. osztályos bizonyítványa¹⁰

Az ifjabb *Schaurek* magántanulóként a pécsi ciszterek főgimnáziumában „jó rendűen” érettségizett (1. kép), bizonyítványai tanúsága szerint általában kitűnő (1),¹¹ olykor jeles-, ill.

⁴ Nekrológja: Pécsi Napló 1941. május 21., 6.

⁵ Nekrológ: Pécsi Figyelő 1891. február 18., 4.

⁶ Hír: A pécsi budai-külvárosi temetőt 1934-ben felszámolták, és az atyai nagyszülők sírboltjának feltárása során megtalálták a nagymama arany jegygyűrűjét, amelyet annak unokái, *Rafael* és *Márta* a máriagyűdi kegytemplom új márványoltára javára (Dunántúl 1935. október 2., 5) ajánlották fel. A tudósítás a nagyszülők életrajzi adatait is tartalmazza. Lásd: Dunántúl 1935. március 24., 5.

⁷ Lásd nekrológját a Mohács és Vidéke c. hetilap 1887. október 9. napi számában, 3.

⁸ Lásd az anyai nagyanya nekrológját a Pécsi Napló 1912. június 11. napi számában, 6.

⁹ A Ciszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1899-900-ik iskolai évről 80. (kiemelés: B. J.)

¹⁰ A Ciszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1899-900-ik iskolai évről 79. (kiemelés: B. J.)

¹¹ Pl. a gimnázium II. osztályában (12 évesen, 1894–95. tanév) tett magántanulói vizsgálata alapján kitűnő (azaz: 1) vallásból, magyar nyelvből, latin nyelvből, földrajzból, számtanból és mértanból, jeles (vagyis: 2) szépírásból, lásd A Zircz-Ciszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1894-95-ik iskolai évről 179.

jórendű (2–3)¹² tanuló volt (2. kép). Jogi tanulmányait a joglíceumban kezdte meg, majd a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán szerzett 1905-ben államtudományi, 1909-ben jogtudományi oklevelet. Nagy hatással volt rá *Kolosváry Bálint* (1875–1954), kinek neves magánjogi tankönyvéből a tanítvány pécsi tanítványai évtizedeken át tanulhatták e stúdiumot.

*Koszi's Kamill*¹³ (1860–1932), Baranya vármegye alispánja 1906-tól mint végzett joghallgatót a törvényhatóságához díjtalan közigazgatási gyakornokokká nevezte ki és szolgálattételre a központi jegyzőséghez osztotta be.¹⁴ Néhány hónap után *Benyovszky (II.) Móric* gróf (1872–1936; édesanyja ugyancsak az *Ocskay*-család leánya), Baranya vármegye főispánja *Buday Dezső* (1879–1919) II. aljegyzővé történt megválasztása folytán megüresedett ügyészségi joggyakornoki állásra nevezte ki,¹⁵ egyúttal a pécsi ügyvédi kamaránál ügyvédjelölt lett. „*A megyénél alapos szaktudással készített ügyiratai csakhamar magukra vonták a vezető körök figyelmét és jóakarátát.*” – ezért 1908. okt. 12-én tb. megyei aljegyzőnek nevezte ki a főispán,¹⁶ majd 1910-től tb. szolgabíró,¹⁷ 1911. július 4-én II. oszt. szolgabíró,¹⁸ 1911. július 10-én pedig egyhangúan (közfelkiáltással) III. oszt. megyei aljegyzőnek választották.¹⁹

Zichy Gyula (1871–1942) pécsi püspök 1911-től a jogakadémia Magyar és Osztrák Magánjogi Tanszékére, illetve a Bányajogi Tanszékre nyilvános rendkívüli tanárrá nevezte ki az elhunyt, a pécsi jogakadémia első átfogó történeti bemutatását²⁰ a Millennium alkalmával jegyző *Kopcsányi Károly* (1847–1911; rk. tanár 1882-től, r. tanár 1890-től haláláig) helyére. Ezekben az években *Schauerek* Londonban és Lipcsében járt tanulmányúton.

1918-ban a pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemen (ETE) szerzett „*A hitbér. Magánjogi tanulmány*” c. munkájával magántanári képesítést (*habilitatio*) és jogakadémiai nyilvános rendes tanári kinevezést nyert. „A kötetben megtaláljuk a hitbér egész fejlődési menetét. A legrégebb kortól kezdve a jelen időig kifejti a szerző a hitbér fejlődését, s kiterjeszkedik arra a szabályozásra is, melyet a polgári törvénykönyv javaslatában nyert. A szerző teljes irodalmi felkészültséggel oldotta meg feladatát.” – szól az 1919. évi *Sztrókay-Díj* odaítélésére felállított bizottság akadémikus tagjainak (*Magyary Géza, Balogh Jenő, Buday László*) értéktétele.²¹ Műve tudományos nívója lényegében abban állt, hogy az összehasonlító magánjogtörténet eszközeivel igyekezett cáfolni a hitbér autochton magyar eredetét kimondó, korabeli *opinio communis*-t.

1922. augusztus 24-én *Horthy Miklós* (1868–1957) kormányzó az akkor még a fővárosban működő ETE Jog- és Államtudományi Karára a magyar és az osztrák magánjog nyilvános rendes

¹² A gimnázium V. osztályában (15 évesen, 1897–98. tanév) tett magántanulói vizsgálata alapján jeles (azaz: 2) vallástanból, magyar nyelvből, német nyelvből, történelemből és természetrajzból, jó (vagyis: 3) latinból, görögből és mennyiségtanból, lásd A Csiszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1897-98-ik iskolai évről 91.

¹³ Adatok forrása *Koszi's* nekrológia a Dunántúl 1932. június 21. napi számának címlapjáról.

¹⁴ Baranya vármegye hivatalos lapja 1906. április 5., 145.

¹⁵ Pécsi Közlöny 1906. július 11., 2.

¹⁶ Joglíceumi tanárrá történt kinevezése kapcsán megjelent életrajz: Dunántúl 1911. október 21., 3.

¹⁷ Pécsi Napló 1910. január 11., 2.

¹⁸ Pécsi Napló 1911. július 5., 2.

¹⁹ Dunántúl 1911. július 11., 2.

²⁰ KOPCSÁNYI, A Pécsi Jogakadémia múltja s jelene.

²¹ MAGYARY Géza, BALOGH Jenő, BUDAY László: Jelentés a Sztrókay-jutalom tárgyában. In: Akadémiai Értesítő 30. (1919) 178–195; 185.

tanárává nevezte ki. 1923-tól 1950-ig a Magánjogi Tanszék (és a jogutód intézményegységek) egyetemi nyilvános rendes tanára, tanszékvezetője, immár mindvégig Pécsen. 1946-ban a Kereskedelmi és Váltójogi Tanszék megbízott tanszékvezetője lett.

Kari és egyetemi vezetői tevékenysége során az 1928–1929. tanévben a kar dékánja (3. kép), majd a II. világháború kitörésének évében, az ETE alapításának 25. évfordulóján, az 1939–1940. tanévben ismét jogkari dékán; az 1942–1943. tanévben, amikor a bölcsészeti fakultás visszaállítása volt napirenden, a *rector magnificus* székében ült (rektori portréját *Martyn Ferenc* – akinek érdekében nehéz párizsi tartózkodása alatt, 1930-ban *Schaurek* közbenjárt *Nendtvich* polgármesternél²² – festette meg 1944-ben; 4. kép). Ekkor, 60 éves korában vette feleségül az – ismereteim szerint – akkor már özvegy, nála tizenöt évvel fiatalabb *Nendtvich Ilonát*²³ (1897–1982), Pécs szabad királyi város egykori polgármestere (1905–1936), *Nendtvich Andor* (1867–1951) leányát. A PTE Jog- és Államtudományi Kara az 1948–1949. tanévre prodékánnak²⁴ választotta *Abay (Neubauer) Gyula* (1891–1978) professzor nyugdíjazására tekintettel (5. kép).

3. kép: *Schaurek Rafael* dékánként 1928-1929-ben²⁵

4. kép: *Schaurek Rafael* rektorként²⁶

A számos kari oktatói-tudományos pályázat bírálata (ún. véleményes jelentés) mellett főbb önálló jogtudományi munkái: „*A hitbér*” (Pécs 1917); „*Az akarat értékelése a magánjogi kodifikációban*”

²² MARTYN, Levelek Török Lajoshoz, 1930. 03. 17. napi levél 1108sk.

²³ NAGY Imre Gábor: Az evangélikus Nendtvich család Pécsen a 19–20. században. In: BORSY Judit (szerk.): Reformáció a Dél-Dunántúlon. Pécs, Kaposvár, Szekszárd 2019, 295–314, 309.

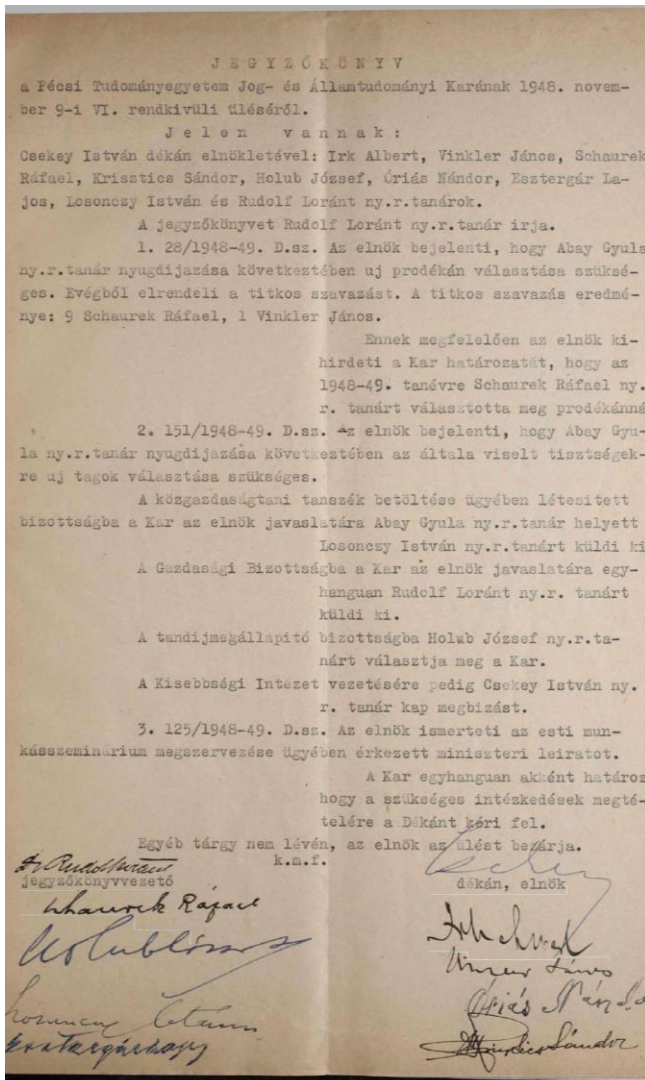
²⁴ A Kar 1948. november 9. napi VI. rk. ülésének jegyzőkönyve.

²⁵ RAVASZ, Pécsi Tudományegyetem, IV. kötet, 142.

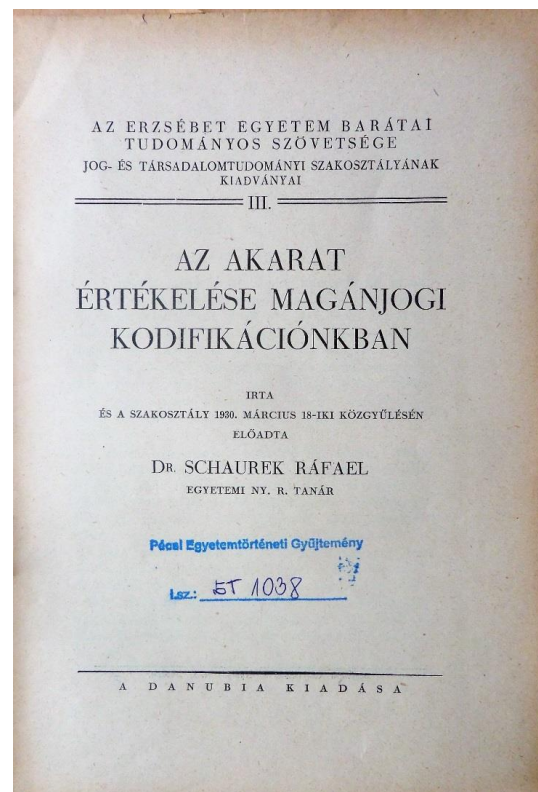
²⁶ BENKE, Az Erzsébet Tudományegyetem rektorai és dékánjai (sv. Schaurek).

(Pécs 1930; 6. kép); „Frank Ignác tanítása a közös végrendeletről” (Kir. Közjegyzők Közlönye 1934/10. 36–39.); „Glosszák a házassági törvényben” (Pécsi Jogász 1935); „Az ismeretlen örökös” (Kolosváry Emlékkönyv, Budapest 1939; 7. kép); „A gyermek magánjogi védelme” (rektori székfoglaló; Pécs 1943); „Magánjog. Egyetemi előadás. I–II.” (Pécs 1947; 8. kép).²⁷

A Magyar Jogászegylet, a Nemzeti Szabadtanítási Egyesület, a Műbarátok Köre (Pécs), a Szent Pál Társulat és a Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület tagja, a Pécsi Dalárda választmányi tagja.²⁸ 1934-től a Pécsi Katolikus Kör (a mai Csontváry múzeum) elnöke volt. Két évvel a 70. életéve betöltése előtt, 1950. április 11-én *Darvas József* (1912–1973) vallás- és közoktatásügyi miniszter (1950–1951) a tényleges szolgálat alól azonnali hatállyal felmentette és rendelkezés állományba helyezte (kényszernyugdíjazás; 9. kép). Nyugdíjazása után tíz évvel, 1960. október 3-án hunyt el Pécsen. A pécsi temetőkápolna altemplomában nyugszik.

5. kép: Jegyzőkönyv *Schaurek Ráfael* prodékánvá választásáról²⁹

6. kép: *Schaurek Ráfael* 1930-ban megjelent műve címlapja³⁰

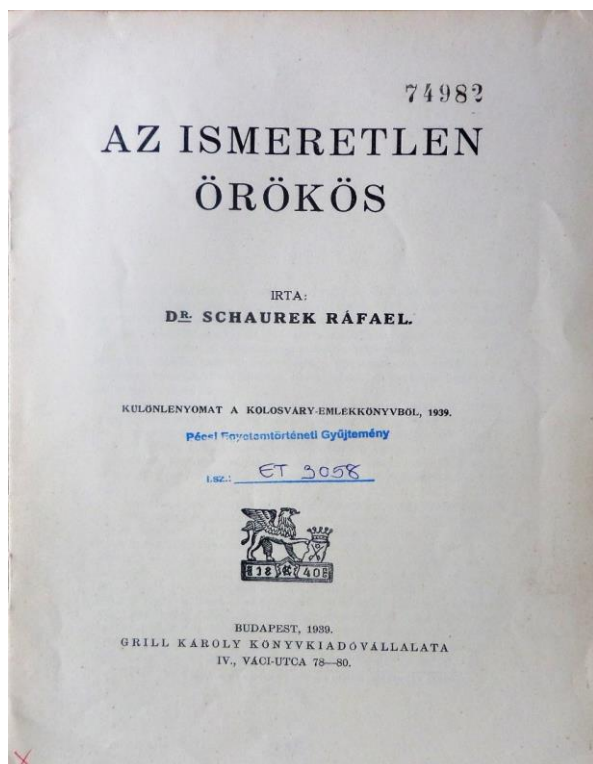
²⁷ (ID.) KECSKÉS, A civilisztika tárgyak és tanszékek helyzete 214.

²⁸ Pécsi Napló 1939. május 9., 6.

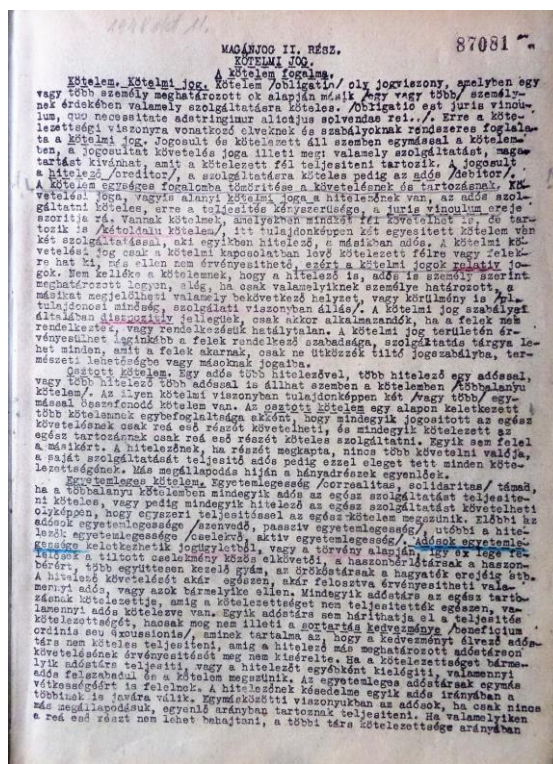
²⁹ library.hungaricana.hu (2020. 06. 10.)

3. De 'arte longa'

A pécsi püspöki jogakadémia tanári kara 1912. február 16-án pénteken este „a behárosi Kath. Kör helyiségében társas vacsorára jött össze a legutóbb kinevezett jogtanár, dr. Schaurek Ráfáel tiszteletére. A vacsorán a tanári kar teljes számban vett részt. Késmárky István dr. jogakadémiai igazgató köszöntötte a tanári kar legifjabb tagját, aki meghatóan köszönte meg az üdvözlést. Mihálffy Ernő dr. jogtanár pedig dr. Schaurek Bódog, a pécsi püspöki jogakadémia nyugalmazott tanárát köszöntötte szép beszédben.” – írta a Dunántúl.³¹

7. kép: A *Kolosváry Bálint* tiszteletére készített tanulmány különlenyomata³²

8. kép: *Schaurek Ráfáel* magánjogi előadásainak kézírata³³

Jogakadémiai rk. tanári kinevezését, ill. kezdő oktatói teljesítményét komoly kritikák is érték. Az olykor kíméletlen, azonban nem a publikumnak szánt vélemények [pl. a kiváló képességű jogtanárként és mélyen vallásos katolikusként leírt,³⁴ ám dicstelen, sőt szörnyűséges

³⁰ PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya, ET 1038.

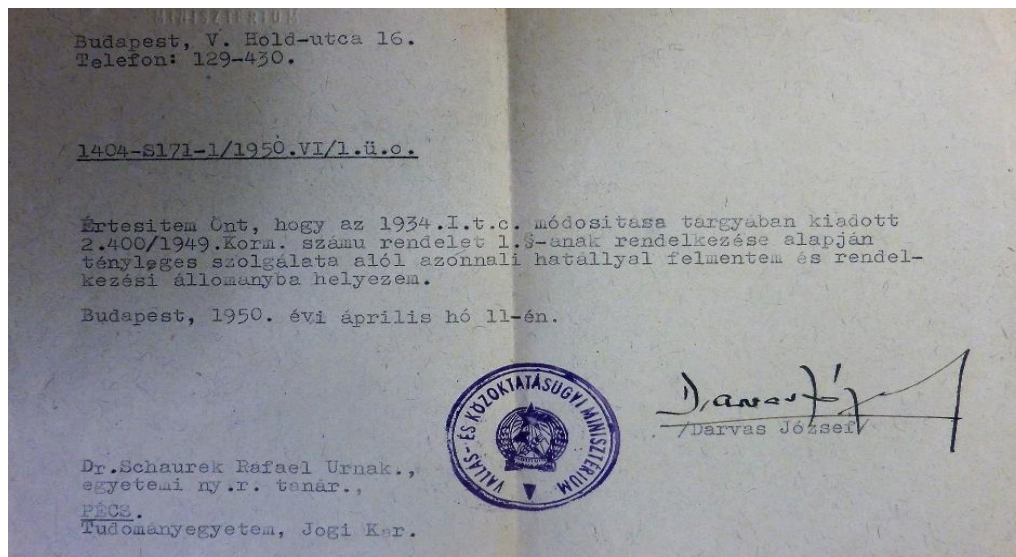
³¹ Dunántúl 1912. február 16., 4.

³² PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya, ET 3058.

³³ PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya, ET 2119.

³⁴ *Arató Jenő* naplójának szövegét gondozta és megjelentette MÁRFI, A boldog békeidők utolsó éveit Pécsen 63–64: „Nagy tudású, világos elméjű, mély gondolkodású ember, valóságos élmény nyugodt, higgadt, kissé vontatott előadását hallgatni. Más órákat még csak elbűcsölünk, de Tuka óráján kivétel nélkül mindenki mindig jelen van (akár sobasem olvasson katalógust) és halálra csendben hallgatjuk mélyen szántó fejtegetéseit. Különböztelenül teljesen visszavonulva él, nem jár seborá, nem mutatkozik sehol, nagy művészt, a 'Szabadságon' dolgozik, mely 1912-ben, vagy 1913-ban jelenik meg. Erősen vallásos érzésű ember, gyakori áldozó. Azt, hogy szlovák nemzetiségűnek érzi magát, vagy politikai ambíciói lennének, semmi sem mutatja. Mi épp oly magyarnak tartjuk őt, mint többi tanárainkat.”

jövőjét³⁵ ekkor még biztosan nem sejtő *Tuka Béla*³⁶ (1880–1946), illetve a nagy tekintélyű kolozsvári, majd budapesti közjogász, *Concha Győző*³⁷ (1846–1933) és a majdani pécsi táblabíró, *Arató* (sz. *Neusiedler*) *Jenő*³⁸ (1891–1979) részéről] később a jogtanári képességeit és diákszeretét méltató pályatárs [pl. *Óriás Nándor* (1886–1992)³⁹] és tanítvány [pl. *id. Kecskés László*⁴⁰ (1921–2012)] álláspontjára figyelemmel azonban inkább a kezdő jogtanárral szemben támasztott, talán túlzott elvárások megnyilvánulásai lehettek csupán.

9. kép: *Schaurek Rafael* tényleges szolgálat alól történő azonnali hatályú felmentése⁴¹

³⁵ Közismert, hogy az első szlovák köztársaság miniszterelnöke (1939–1944) és külügyminisztere (1940-tól) volt. Miniszterelnöksége alatt hatályba léptek a faji törvények, amelyek előkészítésében szerepet vállalt, és meghirdette a szlovák nemzetiszocializmus programját. 1942-ben vette kezdetét a szlovákiai zsidóság deportálása. A háború után halálra ítélték és 1946. augusztus 20-án akasztással kivégezték.

³⁶ *Tuka* az akkor már Budapesten működő *Conchának* 1911. október 20-án írt levelében azt a tájékoztatást adta: „legbizalmasabb barátai sem merték *Schaurek*et meggyánúsítani *azzal*, hogy szabad idejét a tudományos foglalkozás örömeivel töltötte volna el. (...) megindító náinsággal vette be életrajzába, hogy szabad óráiban az egyházi zenének él.” Lásd MTA Könyvtára Kézirattára. Ms. 4811/607, melyet idéz SCHWEITZER, A Pécsi Püspöki Joglyceum 290. és CSÖNDES, A magánjog oktatása 121.

³⁷ Az általánosan megfogalmazott szavak mögött nyilvánvaló az utalás *Schaurek* – *Tuka* által felvetett – esetére: „(...) a megfelelő szakképzés helyett alig hibető okok döntöttek egyes kinevezések során. Előfordult, hogy katonai szolgálat, orgonálóképesség, vallásos buzgóság, jámborság, befolyásos családoknál való nevelésküvés vagy velük való rokonsági szálak szolgálták egyedüli alapul a betöltéseknél.” (Kiemelés: B. J.) Lásd a Jogállam c. folyóiratban megjelent *Concha*-cikket SCHWEITZER, A Pécsi Püspöki Joglyceum 290–291. és CSÖNDES, A magánjog oktatása 121.

³⁸ MÁRFI, A boldog békeidők utolsó éve Pécsen 66: „*Dr. Schaurek Rafael*, aki az elhunyt *dr. Kopcsányi Károly* helyét foglalja el, az 1911/12. tanév első szemeszterében az osztrák magánjogot, az 1912/13. tanév második szemeszterében a bányajogot és a magyar örökösödési jogot adja elő. *Vármegyei aljegyző*, *dr. Schaurek Bódognak*, a jogakadémia egykori neves professzorának a fia, és a püspök, apja érdemeire tekintettel kinevezi tanárnak a jogakadémiára. Jól-rosszul leadja óráit, több nem telik ki tőle.”

³⁹ Az 1940-ben megjelent egyetemi életút-ismertető szerint *Schaurek* előadásait „a logikus felépíttség s a könnyen érthetőség jellemzi”. Idézi: SZABÓ, ETE irodalmi munkássága 839. Pécsi egyetemi professzortársa, *Óriás Nándor* visszaemlékezéseiben kiemelte, hogy a keveset publikáló *Schaurek*nek „(az) éles *judicium* is szembetűnően érvényesülő tulajdonsága. (...) *vaslogikával* magyaráz és *kristálytisztán világossággal*, mindig kifogástalan szabattossággal ír (...) „*bívei azt mondják róla, hogy tulajdonképpen Kolosváry-tanítvány, aki az úgynevezett 'szakmát' tanítja, nem közönséges eredménnyel, szigorú, de bölcs és jóindulatú cenzor.*” Lásd ÓRIÁS, Emlékeim töredékei 167. Mindkettőt idézi SCHWEITZER, A Király utcai ódon épület 34. és 39.

⁴⁰ Lásd a 47. lábjegyzetet.

⁴¹ Értesítés *Schaurek Rafael* tényleges szolgálat alóli felmentéséről. 1950. ápr. 11. CSGYK HGY, https://tyoblog.wordpress.com/2017/02/24/joglyceum-jogtudomanyi-kar-kenyszernyugdij-schaurek-rafael-vazlatos-palyakepe-a-20-szazad-első-feleben/#_ftnref9

Tudományos munkássága házassági vagyoni és örökösödési jogi kérdésekre koncentrált. Szakirodalmi munkássága annak ellenére nem jelentős, hogy a latin és ógörög mellett a német, az angol, a francia, az olasz, a szerb és a horvát nyelvet is magas szinten ismerte.⁴⁶ Ennek a napjainkban már-már tomboló 'Publikationsdruck', avagy a 'Publish or Perish'-jelenség hiánya mellett magyarázata lehet a városi törvényhatósági és kulturális közéletbeli mély beágyazottsága, illetve az igen magas óra- és vizsgateher: csak a főkéllégiumokból (ti. a magyar és az osztrák magánjogból) heti 5–5 óra előadása volt, tansegédszemélyzet pedig nem állt rendelkezésére. Az 1940. évi XXIII. tc. 5. §-a alapján a törvényhatóságok szociális gondozói részére az ország egyetemlein beindított szociális tanfolyamok (1942–1944) „Magánjogi ismeretek” című, hatóság tárgyának előadója (10. kép).

Mivel viszonylag kevés műve jelent meg, „(...) gondolatainak, nézeteinek rendszerét az egyetemi előadásaiból lehetett leginkább megismerni. Az írásbeli publikálás helyett inkább az élőszó, a katedra volt a bázisa. (...) kiválóan adott elő. Előadásainak pedagógiai értelemben is komoly suggesztív ereje volt. Nemcsak hallgatósága érdeklődését volt képes felkelteni hatásos előadásmódjával, hanem a tapasztalatlan joghallgatókat a magánjog és a jogviszonyok bonyolult 'sűrűjébe' is bevezetni. Logikusan felépített, könnyen érthető előadásaiban éles jogászai meglátással és figyelemre méltó tárgyilagossággal hirdette, sőt szemléltette is az elmélet és a gyakorlat egyenrangúságát, azok kölcsönös és egymástól való feltételezettségét.”⁴⁷

Működése során a kari közélet meghatározó alakja: a kari ülések jegyzőkönyveinek tanúsága alapján rendszeresen és nagy többséggel választották meg a legkülönbözőbb tisztségekre, mint pl. a diákjóléti bizottság és a felvételi bizottság vezetése, a kari pénztár átvilágítása, különféle hallgatói tanügyi eljárások lebonyolítása, hallgatói tudományos munkásságot elismerő ösztöndíj- és pályadíj-ügyek elintézése, prorektor-elektori tisztség, alapvizsga-bizottsági elnökség, helyettes-elnökség és tagság, valamint magántanári képesítések, címzetes egyetemi nyilvános, rendes és rendkívüli tanári kitüntetések, tanszékvezetői álláshelyek betöltése során eljáró bizottságok vezetése, véleményes jelentések elkészítése, külföldi ösztöndíjak bírálatában közreműködés stb.⁴⁸

Magántanári értekezésétől fogva világosan látható, hogy tudományos vonzalma leginkább a savignyanus történeti jogi iskolához (*historische Rechtsschule; geschichtliche Schule der Rechtswissenschaft*) kötötte, ezzel azonban jól megfért az a realiztikus látásmódja, amely révén a hazai jogélet fejlesztését a magánjogi kodifikáció sikerétől remélte. Ebben azonban az Mtj. sorsának közismert alakulása miatt csalódnia kellett, jóllehet dicsérte a bírói jogalkalmazás találékonyságát.⁴⁹

Tanári működése 30. évfordulóján a kari tanács 1941. október 21. napi ülésén *Molnár Kálmán* (1881–1961), jogkari dékán *Schaurek* helyi Katolikus Körben végzett elnöki tevékenységét ekképp értékelte: „Mint egyházának hűséges fia az egyházi közéletben is példaadóan teljesítette kötelességeit, s a Katolikus Kör keretében – utóbb már mint annak világi elnöke – sok érdemet szerzett magának, s elnyerte polgártársai tiszteletét és elismerését.”⁵⁰ Ehhez képest 1948. november 24-én egy aznap megjelent helyi újságcikk miatt a Kör és tagjai védelmében lemondott elnöki tisztségéről. Lemondását – állítólag

⁴⁵ *Schaurek Rafael* lemondása a Pécsi Katolikus Kör elnökségéről 1948. november. 24. CSGYK HGY, https://tgyblog.wordpress.com/2017/02/24/jogliceum-jogtudomanyi-kar-kenyszernyugdij-schaurek-rafael-vazlatos-palyakepe-a-20-szazad-also-feleben/#_ftnref9

⁴⁶ Jogliceumi tanárrá történt kinevezése kapcsán megjelent életrajz: Dunántúl 1911. október 21., 3.

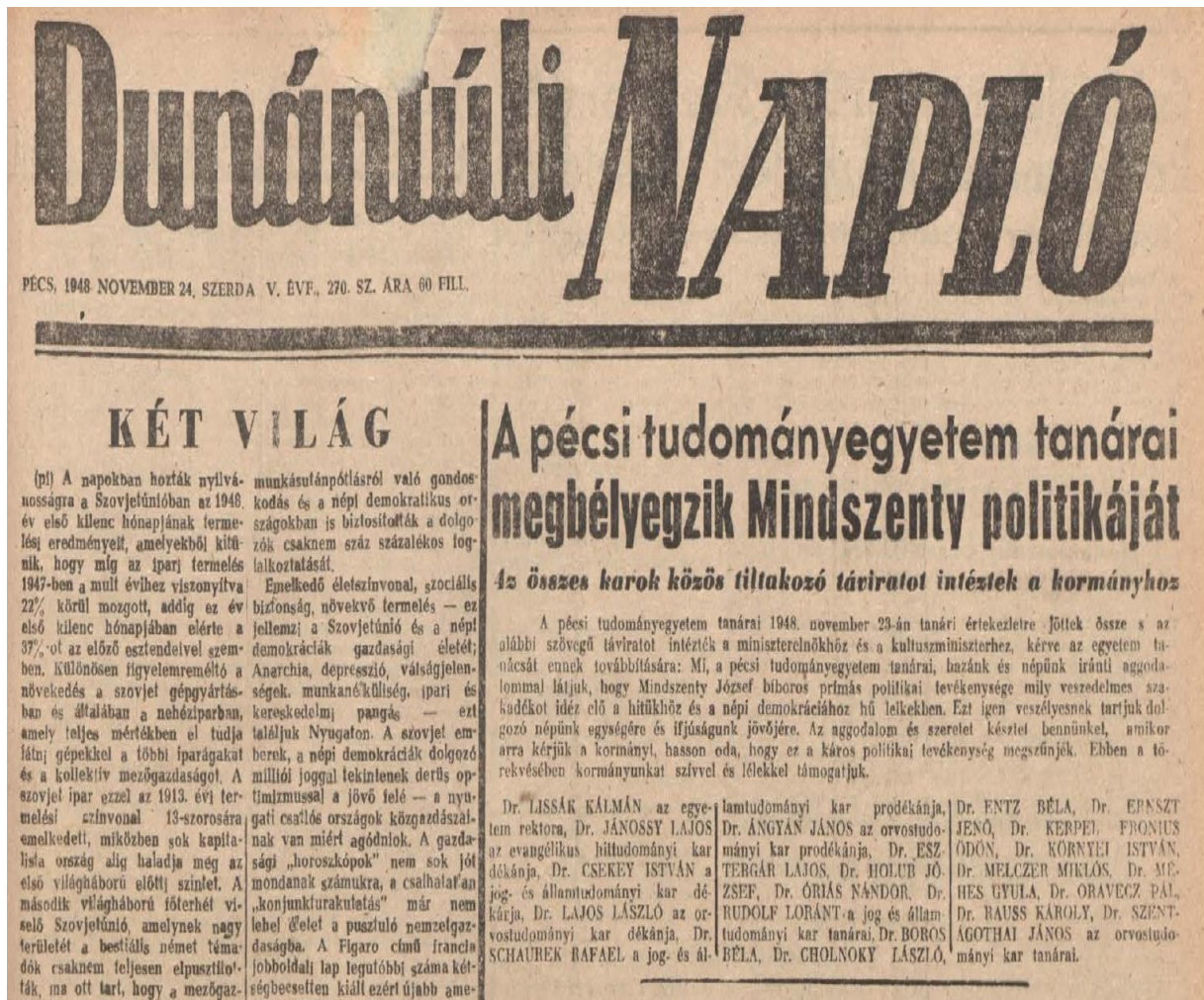
⁴⁷ (ID.) KECSKÉS, A civilisztika tárgyak és tanszékek helyzete 215.

⁴⁸ A <https://library.hungaricana.hu> oldalon számos kereshető, fotódigitizált jegyzőkönyv található.

⁴⁹ (ID.) KECSKÉS, A civilisztika tárgyak és tanszékek helyzete 214.

⁵⁰ ETE jogi Kari jkv. 1941. október 21., lásd CSÖNDES, A magánjog oktatása a jogakadémián 122., 90. lábaj.

– nem fogadták el (11. kép). A Dunántúli Napló, 1948. november 24-i számának címlapján megjelent cikk (12. kép) címe szerint „A pécsi tudományegyetem tanárai megbélyegzik Mindszenty politikáját”. A ’hír’ szerint az egyetem tanárai táviratban kérték a kormányt, hasson oda, hogy „ez a káros politikai tevékenység megszűnjék”. A névtelen ’tudósító’ – Méreg Martin szerint⁵¹ – valószínűleg állította, hogy az aláírók között *Schaurek* neve is szerepelt, jóllehet a kérdést megnyugtatóan az egyetemi tanárok nyilatkozatának eredetije zárhatná le, ez azonban nem állt a rendelkezésemre. Hiteles keresztényi élete tudományos munkásságát is átsugározta: az 1894. évi XXX. törvénycikkhez (házassági tv.) írt magyarázatai, kritikái a világnézeti kérdések által meghatározott, új jogintézmények – mint a kötelező polgári házasságkötés és ezzel a házasság felbonthatósága, valamint az egyházjogból recipiált *separatio a thoro et mensa* – köré csoportosultak. A kor szabadelvű és liberális világnézetét korholva kifejezte a házasságban „Krisztus törvényének diadaláért” való reményességét.

12. kép: A Dunántúli Napló címlapja, 1948. november 24.⁵²

Pécs társadalmi és kulturális életében jelentős szerepet játszott. Gimnáziuma évkönyvében publikált írásai – így pl. *Bitter Illés*, egykori szerzetestanár (1868–1939) nekrológja 1939-ből⁵³ –

⁵¹ MÉREG, Jogliceum.

⁵² A Dunántúli Napló 1948. november 24. napi címlapja.

mellett számos zenei témájú írást publikált a helyi sajtóban,⁵⁴ illetőleg rendszeresen tartott zenei tárgyú előadásokat – még a rádióban is. Ezekről a helyi orgánumok is gyakorta beszámoltak.⁵⁵ Hangversenyeket is szervezett, s mivel az atyai ágon ’öröklött’ és – nyilván – tanult zenei talentumok folytán állítólag kiválóan orgonált,⁵⁶ azokon gyakorta maga is közreműködött, olykor akár zongorán is. Az említett ünnepi kari tanács-ülésen Molnár dékán így méltatta: *„Becsüljük Őt, mint szülővárosát nagyon szerető, annak érdekeit szívén viselő, s ezért önzetlen és áldozatos munkára mindig kész nemes polgárát, aki művészi – elsősorban zeneművészi – hajlamaival és tudásával jelentősen hozzájárult Pécs városának művészi vonatkozásában megalapozott, általánosan elismert jó híréhez.”*⁵⁷ A helyi kulturális élet szervezésében betöltött szerepének jelentőségét jól mutatja, hogy a Dunántúli Napló a szóban forgó események után mintegy két emberöltővel, illetve Schaurek halála után bő három évtizeddel (1991⁵⁸ és 1993⁵⁹) is méltatta teljesítményét: *„Ma már alig hibetű, milyen pezsgő, színvonalas hangversenyeket teremtettek a két világháború között ezek a lelkes, tehetséges műkedvelők, zenét tanuló énekesek. A város legismertebb polgársaládjainak tagjai léptek fel [...] a Schaurek Rafael professzor által a Katolikus Körben (mai Csontváry múzeumban) rendezett adventi és nagybóji esteken.”*⁶⁰

Két évvel a 70. életéve betöltése előtt, 1950. április 11-én történt kényszernyugdíjazása miatt az előadásai vázlataiból elkészítendő egyetemi magánjogi tankönyvének terve ’füstbe ment’. Gereon Schuch 2003-ban készült német nyelvű disszertációja⁶¹ szerint a professzorok nyugdíjazásának ügye jól dokumentált, Schaurek esetében azonban a konkrét körülményekről keveset tudunk.⁶² Véleményem szerint azonban eleget tudni: a múltjában oly nyilvánvaló, ún. *„klerikális reakció”* (a helyi katolikus szervezet világi elnöksége) – jóllehet hamis – vádja önmagában is alkalmas volt arra, hogy személyét eltávolítsák a kommunista ifjakat befolyásolni képes jogtanári pályáról.

Jellemző az embertelen korra, hogy a 70. évében járó, kényszernyugdíjazott professzor nyugellátásának folyósítását 1952. február 20-án az Országos Nyugdíjintézet megszüntette.⁶³ Elutasított fellebbezése indokolását érdemes felidézni: *„Negyvennégy évig /1906–1950/ teljesítettem közszolgálatot, ebből 39 évet töltöttem el tanszékeimen. Most 69 éves vagyok. Koromnál fogva is, de különösen nagyfokú általános testi legyengültségem következtében munkaképtelen vagyok. Vagyonom nincs. Volt családi lakóbázamat államosították. Keresetem nincs, semmiféle cimen, semmiféle forrásból származó jövedelmet nem*

⁵³ A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos-Gimnáziumának évkönyve az 1939–40. iskolai évről 7–10.

⁵⁴ Az oratórium zenéről. Dunántúl, 1916. ápr. 9., 4–5; A zenei decennium. Dunántúl, 1921. márc. 25; Pécs zenei képe. Dunántúl, 1934. dec. 25., 29–30.

⁵⁵ Schaurek dr. egyetemi tanár előadása a drámai zenéről. Dunántúl, 1924. jan., 30. 2; A magyar nő a házasságjogban. Schaurek Rafael egyetemi tanár előadása. Dunántúl, 1925. jan. 31., 2; Zenei dolgokról. Schaurek Rafael dr. egyetemi tanár előadása a szabadliceumban. Dunántúl, 1927. jan. 29., 4; Schaurek professzor előadása az olasz operáról a Korvin Mátyás egyesület közgyűlésén. Dunántúl, 1928. márc. 29., 3; Schaurek Rafael dr., egyetemi tanár előadása a szabadliceumban a romantikus zenéről. Dunántúl, 1930. jan. 29., 4; Amtmann Prosper emlékezete. Dunántúl, 1932. október 18., 4; Schaurek Rafael dr., egyetemi tanár előadása a szabadliceumban a salzburgi ünnepi játékokról. Dunántúl, 1934. jan. 31., 2.

⁵⁶ Pécsi Napló 1922. május 25., 3.

⁵⁷ ETE jogi Kari jvk. 1941. október 21., lásd CSÖNDES, A magánjog oktatása a jogakadémián 122., 90. láb.

⁵⁸ NÁDOR, Az idő rostáján 8: *„1936. dec. 20-án került sor a 300. estre. E határkőről Schaurek Ráfael, az este fő irányítója mondta el gondolatait.”*

⁵⁹ NÁDOR, A 90 éves tenorista 11.

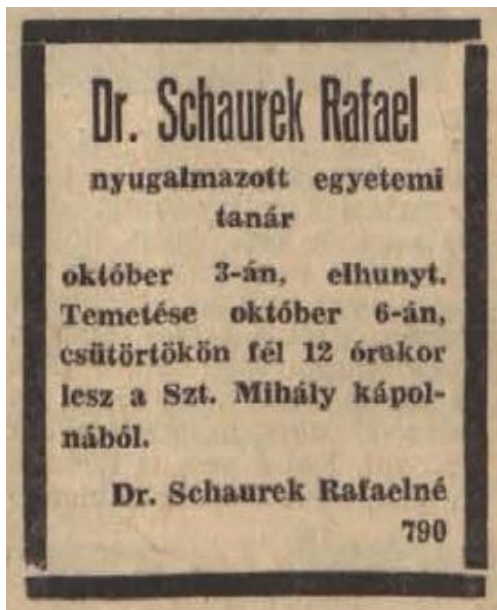
⁶⁰ NÁDOR, A 90 éves tenorista 11.

⁶¹ SCHUCH, Hochschulen und politischer Wandel, *passim*.

⁶² MÉREG, Jogliceum.

⁶³ CSGYK HGY, lásd MÉREG, Jogliceum.

élvezek. A nyugdíj volt megélhetésem egyetlen alapja, sőt abból tartottam el teljesen vagyon és kereset nélküli beteg sógornőmet is két gyermekével. Kérem Miniszter Urat, szíveskedjék mindezek figyelembevételével megszüntetett nyugdíjam újrafolyósítását elrendelni.”⁶⁴ Bő egy évvel később, 1953. április 18-án a Pénzügyminisztérium már érdemben foglalkozott az ügyével, és újra bekérték részletes önéletrajzát.⁶⁵ Mintegy két és fél év (!) után, 1954. szeptember 1-től a Pénzügyminisztérium havi 200 forint nyugdíjat állapított meg a számára.⁶⁶

Ezután tíz évvel, 1960. október 3-án hunyt el: nekrológ sem a pécsi napilapokban, sem a tudományos folyóiratokban nem jelent meg róla (13. kép).⁶⁷ Az utókor történelmi jóvátétele azonban nem maradt el: a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény 15. § (1) bekezdése alapján a *Nemzeti Kegyeleti Bizottság* 2005. szeptember 22-én tartott soros ülésén meghozott 58/2005. sz. határozatával *Schaurek Rafael*, „jogtudós, egyetemi tanár, rektor, publicista, zenei író” sírhelyét a *Nemzeti Sírkert* részévé nyilvánította.

13. kép: Az özvegy által feladott gyászír⁶⁸

A *Kajtár István* emléke előtt tisztelgő, *Schaurek Rafael*ről szóló tanulmány méltó epilógusa lehet a két pécsi professzor legfontosabb közös értékéről, a mély jogtanári elkötelezettség példaadó tulajdonságáról szólni – nem feledve természetesen, hogy *Kajtár* professzor iskolateremtő jogpedagógusi munkássága mellett a kutatói erények területén is hasonlóan maradandót alkotott.

A viselkedésében szinte a félszepségig menően szerény⁶⁹ *Schaurek* professzor kivételes jogtanári jellemét uraló *pietas*-t jól illusztrálja, hogy sok éven át ő látta el a felvételi és tandíjmentességi bizottság előadói feladatait. A ciszterci diákszövetségi tag hűségére s jóakarátára jellemző, hogy egykori gimnáziuma tanulóit több alkalommal – még a saját érettségije után 40 évvel is⁷⁰ – segítette akár alimentáció útján, akár más módokon. *Molnár* jogkari dékán a professzort tanári működése 30. évfordulóján, a kari tanács már említett 1941. október 21. napi ülésén – amelyen tanítványai szép házi ünnepség keretében koszorúval köszöntötték tanárukat⁷¹ – megtartott beszédében maga is kiemelte, hogy „(...) becsüljük benne a lelkiismeretes tanárt, aki

⁶⁴ CSGYK HGY, lásd MÉREG, Joglíceum.

⁶⁵ CSGYK HGY, lásd MÉREG, Joglíceum.

⁶⁶ CSGYK HGY, lásd MÉREG, Joglíceum.

⁶⁷ MÉREG, Joglíceum.

⁶⁸ Dunántúli Napló 1960. október 5., 6.

⁶⁹ CSÖNDES, A magánjog oktatása a jogakadémián 122.

⁷⁰ A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos-Gimnáziumának évkönyve az 1940–41. iskolai évről 86.

⁷¹ ETE jogi kari jkv. 1941. október 21., lásd CSÖNDES, A magánjog oktatása a jogakadémián 122., 90. lábaj.

tanítványainak nemcsak szellemi táplálékot nyújt, de a Kar bizalmából az ifjúság szociális vonatkozású szükségleteinek kielégítése körül is mindig nagy komolysággal, lelkiismeretességgel, fáradhatatlanul, de főképpen sok megértéssel és az ifjúság iránti szeretettel segítette közmegelegedésre megoldani a Karra háruló feladatokat.”⁷² Éles judíciuma, tárgyilagossága, valamint „férjias, mély vallásossága”⁷³ általános nagybecsülést és őszinte tiszteletet váltott ki – a juszteniánuszi intéciók *prooemiumának* címe szerint – a törvényt ismerni vágyó ifjúság, a *cupida legum iuventus* köreiben. Rajczy Péter (1917–2006) 1981-ben így emlékezett meg többek között – név szerint kiemelve – *Schaurek Rafael*-ről is: „a régi professzorok nemcsak tudósai voltak tudományuknak, hanem egyben az ifjúság nevelői is. Hisz épp azokra emlékeznek a vendiák is elsősorban, akik az egyetemi katedra magasztáról is nevelték a jogászifjúságot. Nem tudom eléggé kiemelni ezeknek a professzoroknak pedagógiai értékét – és ezt ősz fejjel még fokozottan érzem, amelyet egész generációkat neveltek a szó legnemesebb értelmében vett jogászokká, olyan emberré, akik az embertelenségben is emberek tudtak maradni, és akik tudományuk tekintélyét – doktori esküjükhöz híven – annak mesterséges devalválása idején is megtudták tartani.”⁷⁴

A pécsi belvárosi Gyertyaszentelő Boldogasszony Templom (Dzsámi) északnyugati főhajójának falán emléktábla figyelmeztet arra, hogy Pécs városát a háború pusztításaitól való megmenekülés végett a pécsi katolikus egyesületek és az egyházközségek kezdeményezésére és *Esztérgár Lajos* (1894–1978) polgármester támogatásával a város vezetői 1943-ban Jézus Szíve oltalmába ajánlották. A közgyűlés április 30-án egyhangúan elfogadta a javaslatot, hogy június 6-án rendezzék meg a felajánlási ünnepséget. *Schaurek Rafael*, az egyetem rektora – közgyűlés meleg tapsával fogadott – hozzászólásában kifejtette: „A szív a szeretetnek szimbóluma. Szívbe ajánlani, szívbe fogadni annyi, mint szeretetbe ajánlani, szeretetbe fogadni. A Megváltó Istenember szeretetének érzete mindennél inkább megnyugtató és vigaszt nyújtó érzés a megpróbáltatásokban szenvedő emberiségnek. Ha valaha, akkor most van különösen szükség erre a szeretetre.”⁷⁵

Felhasznált irodalom és források⁷⁶

- A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos-Gimnáziumának évkönyve az 1939–40. iskolai évről. Pécs 1940
 A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos-Gimnáziumának évkönyve az 1940–41. iskolai évről. Pécs 1941
 A Ciszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1897-98-ik iskolai évről. Pécs 1898
 A Ciszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1899-900-ik iskolai évről. Pécs 1900
 A Zircz-Ciszterci Rend Pécsi Róm. Kat. Főgimnáziumának értesítője az 1894-95-ik iskolai évről. Pécs 1895
 Baranya vármegye hivatalos lapja 1906. április 5., 145.
 BENKE József: Az Erzsébet Tudományegyetem rektorai és dékánjai. Pécs 1998
 CSGYK HGY = Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjtemény, Aprónyomtatványtár
 CSÖNDES Mónika: A magánjog oktatása a jogakadémián, különös tekintettel *Schaurek Rafael* munkásságára. In:
 KAJTÁR István – POHÁNKA Éva (szerk.): A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923. Pécs 2000, 105–127.
 Dunántúl 1911. július 11., 2.
 Dunántúl 1911. október 21., 3.

⁷² ETE jogi Kari jkv. 1941. október 21., lásd CSÖNDES, A magánjog oktatása a jogakadémián 122., 86. lábji.

⁷³ Idézet a rektorra választásakor megjelent tudósításban szereplő életrajzból. Lásd Pécsi Napló 1942. június 11., 2.

⁷⁴ RAJCZI, Egy könyv olvasása közben 4.

⁷⁵ NÁDOR, Ötven éve történt 10.

⁷⁶ A bibliográfiában szereplő napi- és hetilapok, valamint a Pécsi Közlöny és a gimnáziumi évkönyvek az *Arcanum Digitális Tudománytár* révén váltak elérhetővé.

- Dunántúl 1912. február 16., 4.
Dunántúl 1932. június 21.
Dunántúl 1935. március 24., 5.
Dunántúl 1935. október 2., 5.
- KAJTÁR István: Schaurek Ráfael. In: CZIBÓK Balázs – JANKOVITS László – NAGY Ferencné (szerk.): Memoria professorum Quinqueecclesiensium. Az Erzsébet Tudományegyetem és a jogutód intézmények professzorai. Pécs 2000
- (ID.) KECSKÉS László: A civiliztika tárgyak és tanszékek helyzete a két világháború között. In: CSIZMADIA Andor (szerk.): Fejezetek a pécsi egyetem történetéből. Pécs 1980, 197–216.
- KECSKÉS László: A civiliztika kutatásának és oktatásának alakulása a pécsi jogi karon. In: KULCSÁR Gabriella (szerk.): 85 éve Pécssett. Ünnepi tudományos ülés a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának 85. évfordulója alkalmából. Pécs 2009, 21–93.
- KOPCSÁNYI Károly: A Pécsi Jogakadémia múltja s jelene. Pécs 1897
- LENGVÁRI István: Jogakadémiai tanárok mint egyetemi vezetők az Erzsébet Tudományegyetem első pécsi évtizedében. In: KAJTÁR István – POHÁNKA Éva (szerk.): A Pécsi Püspöki Joglyceum emlékezete 1833–1923. Pécs 2000, 193–203.
- MAGYARY Géza – BALOGH Jenő – BUDAY László: Jelentés a Sztrokay-jutalom tárgyában. In: Akadémiai Értesítő 30 (1919) 178–195.
- MÁRFI Attila: A boldog békeidők utolsó évei Pécssett. Arató Jenő visszaemlékezései 1909–1914. II. rész. Pécsi Szemle 2008/2.
- MARTYN Ferenc: Levelek Török Lajoshoz III. Párizs, 1930. 03. 17. napi levél. Jelenkor 1996/12. 1108sk.
- MÉL = Magyar Életrajzi Lexikon. II. kötet. Budapest 1982
- MÉREG Martin: Joglyceum, jogtudományi kar, kényszernyugdíj – Schaurek Ráfael vázlatos pályaképe a 20. század első felében, https://tgyoblog.wordpress.com/2017/02/24/joglyceum-jogtudomanyi-kar-kenyszernyugdij-schaurek-rafael-vazlatos-palyakepe-a-20-szazad-első-feleben/#_ftnref1 (2020. 06. 10.)
- MKL = DIÓS István (főszerk.) – VICZIÁN János (szerk.): Magyar Katolikus Lexikon. Budapest 1993–2004. XI. kötet 934.
- Mohács és Vidéke 1887. október 9., 3.
- NÁDOR Tamás: A 90 éves tenorista. Új Dunántúli Napló 1993. július 12., 11.
- NÁDOR Tamás: Az idő rostáján. Adventi esték. Új Dunántúli Napló 1991. december 19., 8.
- NÁDOR Tamás: Ötven éve történt... Megszületik egy nagyszabású terv. Új Dunántúli Napló 1993. április 29., 10.
- NAGY Imre Gábor: Az evangélikus Nendtvich család Pécssett a 19–20. században. In: BORSY Judit (szerk.): Reformáció a Dél-Dunántúlon. Pécs, Kaposvár, Szekszárd 2019. 295–314.
- Néptanítók Lapja 1923/42–43. sz. (1923. november 1.) 22sk.
- ÓRIÁS Nándor: Emlékeim töredékei. Szerk.: ÁDÁM Antal. Pécs 2006
- PEA = Pécsi Egyetemi Almanach, <https://almanach.pte.hu/> (2020. 06. 10.)
- Pécsi Figyelő 1891. február 18., 4.
- Pécsi Közlöny 1906. július 11., 2.
- Pécsi Napló 1910. január 11., 2.
- Pécsi Napló 1910. május 5., 4sk.
- Pécsi Napló 1911. július 5., 2.
- Pécsi Napló 1912. június 11., 6.
- Pécsi Napló 1922. május 25., 3.
- Pécsi Napló 1939. május 9., 6.
- Pécsi Napló 1941. május 21., 6.
- Pécsi Napló 1942. június 11., 2.
- PL = ROMVÁRY Ferenc (szerk.): Pécs Lexikon. II. köt. Pécs 2010, 193.
- POHÁNKA Éva – LENGVÁRI István: A Pozsonyi, majd Pécsi M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem. In: FEDELES Tamás – LENGVÁRI István – POHÁNKA Éva – POLYÁK Petra (szerk.): A pécsi felsőoktatás évszázadai. Pécs 2011, 49–87.
- PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya. Jelzet: ET 1038, <https://tgyoblog.wordpress.com/2017/02/24/joglyceum-jogtudomanyi-kar-kenyszernyugdij-schaurek-ra>

- fael-vazlatos-palyakepe-a-20-szazad-első-feleben/#_ftnref9 (2020. 06. 10.)
- PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya. Jelzet: ET 3058,
https://tgyoblog.wordpress.com/2017/02/24/jogliceum-jogtudomanyi-kar-kenyszernyugdij-schaurek-ra-fael-vazlatos-palyakepe-a-20-szazad-első-feleben/#_ftnref9 (2020. 06. 10.)
- PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Történeti Gyűjtemények Osztálya. Jelzet ET 2119,
https://tgyoblog.wordpress.com/2017/02/24/jogliceum-jogtudomanyi-kar-kenyszernyugdij-schaurek-ra-fael-vazlatos-palyakepe-a-20-szazad-első-feleben/#_ftnref9 (2020. 06. 10.)
- RAJCZI Péter: Egy könyv olvasása közben. Dunántúli Napló 1981. május 31., 4.
- RAVASZ János: Pécsi Tudományegyetem: 1923–1950. I. kötet 110; IV. kötet 539–541; VII. kötet 1204sk. [Kézirat] Pécs 1983
- SCHAUREK Rafael: A zenei decennium. Dunántúl, 1921. márc. 25.
- SCHAUREK Rafael: Amtmann Prosper emlékezete. Dunántúl, 1932. október 18., 4.
- SCHAUREK Rafael: Az oratórium zenéről. Dunántúl, 1916. ápr. 9., 4sk.
- SCHAUREK Rafael egyéb írásai: Dunántúl: 1924. jan. 30., 2; 1925. jan. 31., 2; 1927. jan. 29., 4; 1928. márc. 29., 3; 1930. jan. 29., 4; 1934. jan. 31., 2; Dunántúli Napló, 1948. november 24.
- SCHAUREK Rafael: Pécs zenei képe. Dunántúl, 1934. dec. 25., 29sk.
- SCHUCH, Gereon: Hochschulen und politischer Wandel: Eine exemplarische Untersuchung der Universität Pécs (Ungarn) in den Jahren 1939–1951. Stuttgart, 2003 (PTE Egyetemi Levéltár)
- SCHWEITZER Gábor: A Király utcai ódon épület. Arató Jenő visszaemlékezései a Pécsi Püspöki Joglyceumra. Jogtörténeti Szemle 2008/1. 32–40.
- SCHWEITZER Gábor: A Pécsi Püspöki Joglyceum a 19-20. század fordulóján. In: KAPOSÍ Zoltán – PILKHOFER Mónika (szerk.): A Pécs gazdasága és társadalma a 18-20. században és a Pécs évszázadai című, 2005. évi konferenciák válogatott előadásai. Tanulmányok Pécs történetéből 19. Pécs 2007, 289–310.
- SZABÓ Pál (vitéz): A M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem és irodalmi munkássága. Pécs 1940, 837–840.
- Ifj. VARGHA Dezső: Előadóként a jogi kar legnevesebb professzorai szerepeltek. Szociális tanfolyam a Pécsi Tudományegyetemen (1942–1944). Dunántúli Napló 1982. augusztus 18. napi száma, 6.